

Tadqiqot.uz

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ ВА ЁШЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАРИ

МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

30 Sentyabr

№32

CONFERENCES.UZ

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҲАЛАРИДАГИ
ИННОВАЦИЯЛАР

1. Auezova Qalligul Qudaynazarovna TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH	7
2. Abdusamatova Shahodat, Yoqubova Ro'zigul Olim qiz KASBIY TA'LIM BERISH JARAYONIDA "KO'CHMA BOZOR "METODINI QO'LASHNING SAMARADORLIGI	9
3. Baxtiyorova Shahloxon Ixtiyorovna O'SIB BORUVCHI YOSH AVLODLARNI AXLOQIY VA ESTETIK DIDLI QILIB TARBIYALASHDA OILANING O'RNI	11
4. G'ofurjonova Go'zal Erkinovna BIOLOGIYA FANINI O'QITISHNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI	13
5. Turdiyeva Arofat Toshpo'latovna KASBIM -FAXRIM	15
6. Valijonova Dilafruxxon Olimjonovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA "KASRLAR" MAVZUSINI O'QITISH METODIKASI	17
7. Есназарова Зульфия Олжабаевна ЁШ БОЛАЛАРДА АУТИЗМ КАССАЛЛИГИНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШ САБАБЛАРИ ВА ДАЪВОЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	19
8. Айрапетова Алена Геннадьевна СОЦИАЛЬНАЯ ВОВЛЕЧЁННОСТЬ КАК ФАКТОР ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ФОРМИРОВАНИЮ РЕЛИГИОЗНО-ЭКСТРЕМИСТСКИХ УСТАНОВОК В МОЛОДЁЖНОЙ СРЕДЕ	21

ЁШ БОЛАЛАРДА АУТИЗМ КАССАЛЛИГИНИНГ КЕЛИБ ЧИКИШ САБАБЛАРИ ВА ДАЪВОЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Есназарова Зульфия Олжабаевна

Қорақалпоқ давлат университети тадқиқотчиси

Аннотация: Мақолада бугунги кунда ёш болаларда аутизм кассаллигининг келиб чиқиш сабаблари ва даъволашнинг ўзига хос хусусиятлари шунингдек, ривожланган давлатлараро ҳамкорлик ишлари ёритилган.

Калит сўзлар: аутизм, аспергера синдроми, эхолалия, анемия, диагноз, тадбир, сфера, агрессия биопсия, ретта.

Бугунги кунда аутизм деб номланувчи касаллик турини даъволашда давлатимиз томонидан бир қанча ижобий ишлар амалга оширилиб келинмоқда. Аммо, гарчи ундан азоб чекаётганларнинг баъзилари озми-кўпми нормал ҳаёт кечириши мумкин бўлса-да, аксарияти ўзларининг кундалик ҳаётларида ўзларини тўғри тута олишлари учун бошқаларнинг ёрдамига муҳтож инсонлар ҳисобланади. Шу боис мамлакатимиз тажрибали шифокор, психиатр, невролог ва логопед мутахассис (кадрлар)ни етиштириб чиқаришда илғор ишлар олиб бормоқда.

Авваламбор, ушбу кассалликнинг мазмун-моҳияти ва тушунчасини билиб олишимиз лозимдир. Аутизм (грекча «аутос» – «ўзим» деган сўз) – бу руҳиятнинг ўзига хос ҳолати бўлиб, сезиларсиз аутистик хусусиятлардан доимий парвариш қилиниши зарур ҳисобланади хатти-ҳаракатлари конкрет воқеалик билан боғлиқ эмас, аутизм синдроми қиз болаларга қараганда ўғил болаларда кўп учрайди, бемор ташки олам, атрофдагилар билан мулоқот қилишни истамайди, ёлғизликни ёқтиради, касалликни қийинлигидан далолат беради, бир-хил сўзни такрорлайди, бола ўз оламида яшайди, дунё қараши бошқаларникига ўхшамайди, ҳиссий кечинмалар асосий ўрин тутаяди.

Олимларнинг фикрини ўрганган ҳолда, аутизм кассаллигининг келиб чиқиш сабабларини кўриб чиқсак: ҳомилани она қорнидалиқ даврида маълум бир турдаги оксилларнинг етишмовчилиги, организмда икки хил оғир металнинг, кўрғошин ва симобни, кўпайиб кетиши, атроф табиий муҳитни экологик бузилиши, ҳомиладорлик пайтида кучли стресс ҳолатларининг бўлиши, қон босимнинг ошиши ва кам қонлик ва буйракда босим ошиши ва бошқалар сабаб бўлиши мумкин.

Аутизм касаллиги ёшга қараб эрта болалик аутизми – 2 ёшгача, болалик аутизми – 2-11 ёшгача, ўсмирлик аутизми 11-18 ёшларгача.

Кўшимча қиладиган бўлсак, аутизм синдроми яна белгиларидан ижтимоий қолоқлик, мулоқотда ўз-ўзи билан гаплашиш, ҳар хил қўл ҳаракатлари қилиш, умумий белгиларнинг эрта бошланиши, боланинг онасига бееътиборлиги (қулиш, жисмоний ҳаракатлар, овоз чиқаришлар), боланинг «тайёргарлик» ҳолати йўқлиги яъни уни кўтаришга уринганда қўлларини чўзмаслиги, тиззаларида туришга ҳаракат қилмаслиги, эмишдан бутунлай тўхташи, жамоа билан ўйнашни истамаслик, ота-она ва бошқалар билан ўйнаганда инжиқлик қилиш, ёлғиз ҳолда ўйнашни хошлаш ва ҳоқозолардир.

Ҳозирги кунга қадар аутизмни даволашнинг маълум бир конкрет усули яратилмаган, гарчи нутқ ёки ҳулқ-атвор терапиясининг айрим турлари ушбу касалликка чалинган одамларга нормал ҳаёт кечиришга кўмаклашади.

Даволашда бир қанча чора тадбирларни амалга ошириш мумкин. Масалан: сўзлашиш учун расмли карточкалардан фойдаланиш ёки планшет, гапириш қобилиятини яхшилаш мақсадида логопед билан машғулотлар олиб бориш, бир сферада фақат бир мутахассис билан, компютерда сўзларни ёзиб ўргатиш, бола билан ҳар хил ўйинлар ўйнаш ва медикаментоз даъволаш фақатгина агрессия бўлсагина буюрилади.

Аутизм касаллигини даволаш бўйича Ўзбекистонда биринчи хусусий «Шукрона Таълим» мактаби 2018 йилнинг сентябр ойида ўз фаолиятини юритишни бошлаган. Ушбу мактабда аутизм ташхисли болаларга алигафренопедагогикадан ташқари, бутун дунё тан олган ҳулқ атворнинг амалий таҳлили методикаси – АБА терапия йўналиши бўйича ишлар, амалий машғулотлар олиб борилаётган.

Бугунги кунгача аутизм касаллигини генетик касаллик деб ҳисоблашган. Лекин сўнгги

маълумотларга кўра, аутизм касаллиги атроф-муҳитдаги зарарли-кимёвий моддаларнинг кўпайишидан келиб чиқмоқда. Касалликни қанча эрта аниқлаши ва даъволаниши шунча муҳитни ўзгартиришга ижобий самара беради [1].

Мазкур касалликни даъволашда бир қанча ривожланган давлатлар билан ҳамкорлик ишларини, асосан Россия Федерацияси [2] билан амалга оширмоқда ва ўз ижобий натижаларини бермоқда.

Юкоридагиларга биноан аутизмга чалинган касал болаларни қандай бўлса шундай қабул қилиш лозим ва катталар бунини ўз вақтида аниқлаб, уларни қўллаб-қувватлашлари зарур. Мамлакатимизда аутизмга чалинган болаларни даъволайдиган, ўқитадиган ва тарбиялайдиган - диагностика реабилитация марказларини янада кўпайтириш лозим ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. www. <https://kun.uz/uz/news/2018/12/27/autizmar>.
2. . www. <http://nukusfm.uz/news/rossiya>.